

Mezinárodní kontext památkové péče

Ochrana a regenerace kulturních hodnot v území

Institute

- ▶ Define ?

Institucionální úrovně

- ▶ **Neformální instituce**
    - ▶ Zvyky, tradice, náboženství
  - ▶ **Formální instituce**
    - ▶ Pravidla hry: vlastnictví, politické zřízení, soudnictví, byrokracie
  - ▶ **Průběh hry**
    - ▶ Uzavírání kontraktů
  - ▶ **Alokace zdrojů a zaměstnanost**
    - ▶ Vyrovnávání S a D
- 100 - 1000
  - 10 - 100
  - 1 - 10
  - neustále
- ▶ Spontánní vývoj
  - ▶ Institucionální uspořádání
  - ▶ Struktura vládnutí
  - ▶ Uspořádání mezních hodnot

Mezinárodní spolupráce

- ▶ První instituce památkové péče
  - ▶ 19. stol.
- ▶ Nutnost mezinárodní spolupráce
  - ▶ První světová válka – Společnost národů

Mezinárodní konference památkových teoretiků a restaurátorů

▶ Athény, 1931

- ▶ respektování historického a uměleckého díla jako celku, bez upřednostňování některé z etap výstavby
- ▶ konzervační přístup při opravách zřícenin
- ▶ zásada vycházet z charakteru místa

▶ Congrès International d'Architecture Moderne

- ▶ **1933, Athény** – přijetí tzv. **Athénské charty**

Mezinárodní konference památkových teoretiků a restaurátorů

▶ Athény, 1931

- ▶ respektování historického a uměleckého díla jako celku, bez upřednostňování některé z etap výstavby
- ▶ konzervační přístup při opravách zřícenin
- ▶ zásada vycházet z charakteru místa

▶ Congrès International d'Architecture Moderne

- ▶ **1933, Athény** – přijetí tzv. **Athénské charty**
  - ▶ soubor zásad moderního urbanismu
  - ▶ (nazývána tak od roku 1941)
  - ▶ funkcionální princip organizace města
  - ▶ bydlení, práce, rekreace, doprava

UNESCO

- ▶ Odborná organizace OSN
- ▶ United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
- ▶ 4. listopadu 1945, Londýn
  - ▶ Podepsání Ústavy
  - ▶ 20 zakládajících členských států
    - ▶ Současnost – 195
- ▶ 5 hlavních oborů
  - ▶ vzdělání
  - ▶ přírodní vědy
  - ▶ sociální a humanitní vědy
  - ▶ kultura
  - ▶ komunikace a informace

Otázka

- ▶ Co je podmínkou úspěšného uplatňování mezinárodních úmluv v památkové péči?

Haagská konvence

- ▶ Haag, 14. května 1954
- ▶ Úmluva na ochranu kulturních statků za ozbrojeného konfliktu

- ▶ Nabytí účinnosti v Československu
  - ▶ 6. března 1958

- ▶ Haagská Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí z roku 1980

UNESCO

- ▶ United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
- ▶ 3 základní funkce
  - ▶ podporovat mezinárodní intelektuální spolupráci
  - ▶ poskytovat operativní pomoc členským státům
  - ▶ posilovat mír, respektovat lidská práva a utužovat vztahy mezi národy
- ▶ Generální konference UNESCO (2 roky)
- ▶ Výkonná rada – kontrolní orgán

- ▶ Úmluvy – konvence
- ▶ Doporučení – rekomandace

UNESCO

- ▶ Úmluva o ochraně kulturních statků v případě válečného konfliktu (Haag, 1954)
  - ▶ v případě válečného konfliktu se zříkají krádeží, zabavení, vandalismu a ničení kulturních statků
  - ▶ Vyhláška 94/1958 Sb.
- ▶ Úmluva o opatřeních k zákazu a zabránění nedovoleného dovozu, vývozu a předání vlastnického práva kulturních statků (Paříž, 1970)
  - ▶ definuje movité předměty a jejich sbírky přírodní, historické a umělecké
  - ▶ předmět vyvážený za hranice státu musí být opatřen certifikátem
  - ▶ Vyhláška 15/1980 Sb.

UNESCO

- ▶ Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví (Paříž, 1972)
  - ▶ sdělení FMZV č. 159/1991 Sb.
  - ▶ zachování nejcennějších kulturních a přírodních hodnot naší planety
  - ▶ <http://whc.unesco.org/en/list/>
- ▶ Úmluva o zachování nehmotného kulturního dědictví (Paříž, 2003)
  - ▶ <https://ich.unesco.org/en/lists>
- ▶ Úmluva o ochraně a podpoře rozmanitosti kulturních projevů (Paříž, 2005)

ICOMOS

- ▶ International Council on Monuments and Sites
- ▶ 1965, Varšava
- ▶ výsledek Benátské charty
- ▶ hlavní poradní orgán v oblasti péče o světové kulturní dědictví UNESCO

- ▶ mezinárodní organizace prosazující ochranu, konzervaci, restaurování, využití a zhodnocení památek, souborů a sídel

Kritéria UNESCO

- ▶ (i) je **mistrovským dílem** tvůrčího talentu člověka
- ▶ (ii) představuje **významný mezník v hodnotách člověka** (v určité době nebo kulturním období) ve vývoji v architektuře, technice, umění či urbanismu
- ▶ (iii) je **jedinečným důkazem** o existující nebo už vymizelé civilizaci nebo kulturní tradici
- ▶ (iv) je **skvělou ukázkou** stavby, architektonického nebo technologického souboru, dokumentující jednu nebo více významných etap v historii lidstva
- ▶ (v) je **skvělou ukázkou určitého způsobu osidlování** nebo způsobu využití půdy či moře, typického pro nějakou kulturu, zejména tam, kde hrozí poškození vnějšími či vnitřními vlivy, jejichž dopad by byl nevratný
- ▶ (vi) **souvisí** přímo nebo specificky **s událostmi, s tradicemi**, s převratnými myšlenkami, s vyznáním či vírou, s literaturou či uměním majícím univerzální význam (toto kritérium není obvykle používáno samostatně, ale společně s jinými kritérii)

http://whc.unesco.org/archive/advisory_body_evaluation/1052.pdf

---

UNESCO

- ▶ **Rekomandace pro města a obce s hodnotnou historickou zástavbou:**
  - ▶ definování a popis chráněného území a ochranného pásma
  - ▶ využití území v širších vztazích, turistické poznávací trasy, propojující chráněné území s blízkými památkovými místy
  - ▶ plán zásad památkové ochrany
  - ▶ řešení dopravy a technické infrastruktury
  - ▶ podmínky rozvoje sociální sféry (životní podmínky obyvatel, zaměstnanost, zachování funkce bydlení a genia loci)
  - ▶ podmínky rozvoje cestovního ruchu

Organizace světového kulturního dědictví

▶ ICCROM

- ▶ International Centre For the Study of the Preservation and the Restoration of Cultural Property
- ▶ Mezinárodní centrum pro studium ochrany a restaurování kulturního dědictví

▶ ICOM – International Council on Museum

▶ TICCIH – The International Committee for the Conservation of the Industrial Heritage

▶ DO-CO-MO-MO International

- ▶ Documenta nad conservation... modern movement
- ▶ ochrana památek moderní architektury

▶ INTBAU – International NetWork for Traditional Building, Architecture and Urbanism

▶ UEHHA – Union of European Historic Houses Association

- ▶ Unie Evropských asociací pro ochranu památek v soukromém vlastnictví

Rada Evropy

▶ Poslání

- ▶ chránit a posilovat pluralistickou demokracii a lidská práva
- ▶ hledat a řešit aktuální problémy společnosti
- ▶ podporovat evropskou kulturní identitu

▶ Založena 1949

- ▶ sídlem Rady Evropy je Palác Evropy ve Štrasburku
  - ▶ Výbor kulturního dědictví

Rada Evropy

- ▶ Evropská kulturní úmluva (Paříž, 1954)
- ▶ Evropská úmluva o ochraně archeologického dědictví (Londýn, 1969)
- ▶ Evropská úmluva o přestupcích směřujících proti kulturním statkům (Delfy, 1985)
- ▶ Evropská úmluva o záchraně architektonického dědictví Evropy (Granada, 1985)
  - ▶ součástí legislativy pro ochranu památek v ČR
- ▶ Evropská úmluva o ochraně archeologického dědictví – revidovaná (Malta, La Valeta, 1992)
  - ▶ součástí legislativy pro ochranu památek v ČR
- ▶ Evropská úmluva o krajině (Florencie, 2000)

Evropská úmluva o záchraně architektonického dědictví Evropy

▶ Kulturní statky

▶ památníky (monuments)

- ▶ architektonická díla, plastiky, monumentální malba nebo archeologické stavby a prvky

▶ soubory (ensembles)

- ▶ seskupení budov izolovaných nebo spojených, která jsou z hlediska architektury, jednoty nebo integrace v krajině významná z hlediska historie, umění nebo vědy

▶ Místa - sídla (sites)

- ▶ díla člověka nebo díla spojená s člověkem a přírodou, jakož i zóny včetně archeologických míst mající význam z hlediska historického, etnologického či antropologického

Evropská úmluva o záchraně architektonického dědictví Evropy

- ▶ **Zákonné ochranné procedury**
  - ▶ Zákonná opatření
  - ▶ Zajištění ochrany regionálně specifickými prostředky
  - ▶ Dohled a autorizace
  - ▶ Předcházení znetvoření, zchátrání, demolici apod.
  - ▶ Zákaz přemístění památky
- ▶ **Průvodní opatření**
  - ▶ Finanční podpora
  - ▶ Fiskální opatření
  - ▶ Podpora soukromých iniciativ
  - ▶ Zlepšovat kvalitu prostředí a vědecký výzkum

Evropská úmluva o ochraně archeologického dědictví – revidovaná

- ▶ Archeologické dědictví jako zdroj Evropské kolektivní paměti
  - ▶ Objekty, pozůstatky, stopy:
    - ▶ vývoj historie lidstva a jejich vztah k prostředí
    - ▶ hlavními zdroji jsou vykopávky apod.
    - ▶ umístěné na relevantním místě
- ▶ Zajištění
  - ▶ Identifikace, integrované konzervace, financování výzkumu a konzervace, šíření výzkumu, veřejná informovanost, zabránění nezákonnému oběhu, vzájemná pomoc

EU - revidovaný

Seznam Evropského kulturního dědictví

European Heritage Label

- ▶ Zámek Kynžvart
  - ▶ klasicistní až empírová přestavba barokního zámku s vazbou na osobnost knížete Metternicha, probíhala zde významná jednání o budoucnosti Evropy
- ▶ Cisterciácké klášterní krajiny
  - ▶ Plasy
  - ▶ Žďár nad Sázavou
  - ▶ Velehrad
- ▶ Werkbund Estates – Výstavní kolonie
  - ▶ (<https://werkbund-estates.eu/?lang=cs>)
  - ▶ Osada Baba (Praha, Dejvice)
  - ▶ Nový dům (Brno, Drnovická)
- ▶ Arcidiecézní muzeum Olomouc

- ▶ Mapa:
  - ▶ <https://geo.osnabrueck.de/ehl/EN/map>

Povinnosti vyplývající ze zápisu

- ▶ monitoring památek zapsaných do Seznamu památek světového kulturního dědictví
- ▶ každoroční podávání zpráv Výboru světového dědictví
  - ▶ stav územního plánování v lokalitě
  - ▶ oblast zahrnující bydlení, obyvatelstvo, zaměstnanost návštěvnost
  - ▶ oblast cestovního ruchu (návštěvnost, informační systém, příjmy z cestovního ruchu stimulované památkou UNESCO)
  - ▶ oblast občanského vybavení, informační systém, dopravní a technická infrastruktura
  - ▶ oblast vztahu obyvatel k památkám (vztah zastupitelstev měst a obcí), k povinnostem vyplývajícím ze zápisu památky do seznamu UNESCO

-
- ▶ Tady jsem zmiňoval i projekt UNES-CO od Kateřiny Šedé.
  - ▶ Diskutovalo se vyškrtnutí Drážďan ze seznamu.

Správa kulturního dědictví

- ▶ Heritage interpretation: Výklad kulturního dědictví
- ▶ Visitors learning experience: Učící se zážitek návštěvníků
- ▶ Tourist satisfaction: Spokojenost turistů

Památky na území ČR

- ▶ Praha – historické jádro města v rozsahu MPR; zápis 1992
  - ▶ Český Krumlov – historické jádro města v rozsahu MPR; zápis 1992
  - ▶ Telč – historické jádro města v rozsahu MPR; zápis 1992
  - ▶ Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené Hoře, Žďár nad Sázavou; zápis 1994
  - ▶ Kutná Hora s chrámem sv. Barbory a katedrálou P. Marie v Sedlci, historické jádro v rozsahu MPR; zápis 1995
  - ▶ Lednicko – Valtický areál, kulturní krajina v rozsahu PZ; zápis 1996
  - ▶ Holašovice – vesnická památková rezervace; zápis 1998
  - ▶ Kroměříž – zahrady a zámek; zápis 1998
  - ▶ Litomyšl – areál státního zámku; zápis 1999
  - ▶ Olomouc – soubor sloupů a kašen; zápis 2000
  - ▶ Vila Tugendhat v Brně; zápis 2001 (Brno, Černá Pole, Černopolní č.45)
  - ▶ Třebíč – židovská čtvrť a bazilika sv. Prokopa; zápis 2003
  - ▶ Hornická krajina Erzgebirge/Krušnohoří (Jáchymov, Abertamy), zápis 2019
  - ▶ Národní hřebčín Kladruby nad Labem, zápis 2019
  - ▶ Žatec – město chmele
  - ▶ Slavné lázně Evropy
  - ▶ Jizerskohorské bučiny
-

Indikativní seznam památek UNESCO

- ▶ Betlém v Novém lese u Kuksu
- ▶ Horský hotel a vysílač na Ještědu
- ▶ Hrad Karlštejn
- ▶ Industriální soubory v Ostravě
- ▶ Nadčasová humanistická architektura Jože Plečnika v Lublani a Praze (kostel Nejsvětějšího Srdce Páně)
- ▶ Lázně Luhačovice
- ▶ Západočeský lázeňský trojúhelník (Karlovy Vary, Františkovy Lázně, Mariánské Lázně)
- ▶ Památky Velké Moravy: slovanské hradiště v Mikulčicích a kostel sv. Margity Antiochijské v Kopčanech
- ▶ Pevnost Terezín
- ▶ Renesanční domy ve Slavonicích
- ▶ Rozšíření světové památky Historické jádro Prahy o další významné stavby v okolí (Müllerova vila, kostel Nejsvětějšího Srdce Páně na Vinohradech)
- ▶ Ruční papírna ve Velkých Losinách
- ▶ Skalní města v Českém ráji
- ▶ Třeboňské rybníkářské dědictví

Nehmotné dědictví

- ▶ Slovácký verbuňk, zápis 2005 (Slovácko)
- ▶ Masopust, zápis 2010 (Hlinecko – Hamry, Studnice, Vortová)
- ▶ Sokolnictví, zápis 2010
- ▶ Jízda králů, zápis 2011
- ▶ Loutkařství, 2016
- ▶ Modrotisk, 2018
- ▶ Foukané vánoční ozdoby (2020)
- ▶ Vorařství (2022)
- ▶ Ruční výroba skla (2023)

